

A középkori Magyarország bukása

A Jagelló-kor

Mátyás halála után II. Ulászló cseh király lett Magyarország királya (1490-1516):

- földeket és címeket adományozott híveinek
- a kincstár kiürült
- a királyi jövedelmek $\frac{1}{4}$ -ére zsugorodtak
- a zsoldosok (Mátyás Fekete Seregének tagjai) rablásból tartották fenn magukat
- II. Ulászló csúfneve Dobzse László volt, mert mindenre cseh nyelven azt mondta: dobzse, azaz jól van, ami a főnemeseknek nagyon megfelelt

Az ő idejében a köznemességből ketten emelkedtek ki:

- Werbőczy István, a Hármaskönyv (Tripartitum) írója, amely 500 év törvényeit foglalta össze
- Szapolyai János, erdélyi vajda.

Magyarország folyamatosan hanyatlott.

Mohács

A törökök Szulejmán vezetésével eljutottak Magyarországra.

1521 – elesett Szabács, kulcsfontosságú vár, aztán Nándorfehérvár, Pétervárad, Szörény és a többiek.

1526 – 80 000 fős sereg Mohácsnál legyőzte II. Lajos magyar király 28 000 fős seregét. A menekülő király belefulladt a Csele patakba.

Az ország három részre szakadása

1. Szapolyai János, erdélyi vajda kormányozta Magyarország keleti részeit → ebből lett az önálló erdélyi fejedelemség.
2. Habsburg Ferdinánd kapta a magyar királyság nyugati területeit.
3. A törökök Magyarország középső részét kapták Budával együtt (= 150 éves török uralom).

20-21. A középkori műveltség

A magyar műveltség követte az európai irányzatokat. Az erdélyi magyar műveltség az összmagyar kultúra részeként fejlődött, de más népek, népcsoportok kultúrája is hatott rá.

1. Az oktatás

A XI. században az oktatás kolostorokban, püspöki székhelyeken folyt. Cél: szerzetesek, papok nevelése. Az oktatás nyelve: latin, tárgya: a Biblia.

A kancelláriák (királyi, vajdai) mellett a hiteleshelyek oklevélkiadással foglalkoztak. Később városokon, falvakban is nyíltak iskolák.

1367-ben Pécs városában Nagy Lajos király megalapította az első magyar egyetemet, de a fiatalok többsége továbbra is Nyugat- és Közép-Európa egyetemerein tanult.

2. Az irodalom

Az irodalom nyelve évszázadokon keresztül a latin volt. Pl.

- István király intelmei Imre herceghez
- Rogerius: Siralomének a tatárdúlta Magyarországról
- Anonymus: Gesta Hungarorum
- Kézai Simon krónikája
- Kálti Márk: Képes Krónika.

Az első magyar nyelvemlék: a Tihanyi Apátság alapítólevele (1055).

A legrégibb összefüggő magyar szöveg: Halotti beszéd és könyörgés (1200 körül).

Az első magyar vers: Ómagyar Mária-siralom (1300 körül)

A XV. században a reneszánsz nagy hatással volt a hazai műveltségre. Janus Pannonius volt az első európai rangú magyar költő.

Mátyás király udvara a reneszánsz művészek gyűjtőhelye volt (pl. Thuróczy János, Antonio Bonfini).

3. A művészet

<u>Román stílus</u> Pl. gyulafehérvári Szent Mihály-székesegyház, ákosi református templom	<u>1241-1242-es tatárjárás</u> = vízvázlat	<u>Gótikus stílus</u> Pl. kolozsvári és brassói templomok
---	---	--

Főleg templomok épültek ezekben a stílusokban. A világi építkezések közül a legjelentősebbek a földvárak, később a tatárjárás után az igazi várak (pl. Vajdahunyad vára).

A szobrászat, festészet fő célja az épületek díszítése volt.

Híres szobor: Kolozsvári Márton és György - Sárkányölő Szent György-szobor.

Falfestészet: a székelyföldi templomokban a Szent László-legenda képei.

Könyvfestészet: iniciálék, miniaturák.

A reneszánsz a művészetekben is elterjedt.

Esettanulmány:

A bécsi Képes Krónika

A középkori város, vár és templom

A vártemplom

Kolozsvári Tamás

Kolozsvári Márton és György.